

FÖRHANDLINGSORGANISATIONEN FÖR
OFFENTLIGA SEKTORNS UTBILDADE

**ANVISNINGAR FÖR
FÖRTROENDEMANNAVAL
INOM STATLIGA SEKTORN**

FOSU

ANVISNINGAR FÖR FÖRTROENDEMANNNAVAL

Inledning

I statens tjänste- och arbetskollektivavtal, bilaga 2 (förtroendemannaavtal) avses med förtroendeman en tjänsteman eller arbetstagare som personalorganisationen har utsett till sin företrädare och som ska sköta de uppgifter som avses i bestämmelserna om förtroendemannaverksamhet. I praktiken är nämnda personalorganisation samma som huvudavtalsorganisation (FOSU, JHL och Pardia). Härmed har FOSU rätt att besluta på vilket sätt huvudförtroendemen och förtroendemen ska väljas för förhandlingsorganisationen. Det är också FOSU som beslutar om vem som förrättar förtroendemanna valet för FOSU:s del.

I förtroendemannaavtalet finns inga bestämmelser om förtroendemännens mandatperiod. I praktiken beslutar man om mandatperioden vid ordnandet av valet, exempelvis vid ett valmöte. För att förenhetliga rådande praxis och trygga kontinuiteten på förtroendemannaverksamheten är det ändamålsenligt att välja huvudförtroendeman och förtroendeman för en mandatperiod på i allmänhet 2-3 år. I läroanstalter ordnas val med tre års mellanrum. **Valet ordnas i läroanstalter av förtroendemen eller en Akava-samarbetsgrupp.**

FOSU:s förtroendemanna val inom statliga sektorn

FOSU har rätt att utse en huvudförtroendeman eller förtroendeman som sin representant i ämbetsverket/inrättningen på det sätt som man lokalt avtalar om.

Ämbetsverket eller inrättningen och respektive personalorganisationer förhandlar om huvudförtroendemen och förtroendemen, antal, placering och övriga detaljer som hänger samman med valet, med beaktande av ämbetsverkets eller inrättningens storlek, antalet anställda, underföreningarnas medlemsantal, de löne- och anställningssystem som tillämpas och det förhandlingsbehov de föranleder liksom även arten och omfattningen av de uppgifter som sköts vid ämbetsverket eller inrättningen. Om man inte kan nå enighet vid förhandlingarna om förtroendemannasystemet ska den förhandlingsordning som överenskommit i huvudavtalet om ärenden som gäller statens tjänstekollektivavtal tillämpas.

Förtroendemen är beroende av det lokala förtroendemannaavtalet. I förtroendemannaavtalet definieras inte personalens storlek, så i princip kan till och med två FOSU-medlemmar välja en förtroendeman. Det bör finnas en huvudförtroendeman/förtroendeman i varje ämbetsverk och inrättning. Vid stora ämbetsverk och inrättningar finns vanligen bara en huvudförtroendeman, distriktsförtroendeman och förtroendeman. Exempelvis stora personalgrupper som representerar samma yrkeskår eller förening kan välja en egen förtroendeman om man så avtalar.

Huvudförtroendemen representerar alla FOSU:s medlemsföreningar och alla FOSU-medlemmar inom respektive arbetsgivarenhet. Huvudförtroendemen kan inte vägra att sköta intressebevakningen för en FOSU-medlem endast på den grund att huvudförtroendemen hör till en annan förening än den som behöver råd och hjälp.

Om det bara finns en förtroendeman i ämbetsverket/inrättningen har personen huvudförtroendemannaställning och representerar därmed alla FOSU-medlemmar.

Om man lokalt avtalar om branschspecifika/föreningsspecifika förtroendemen bör man se till att varenda FOSU-medlem har en förtroendeman att vända sig till. Förtroendemannen ska också sköta intressebevakningen för en sådan FOSU-medlem som inte hör till en lokalförening. Därför bör man alltid välja en huvudförtroendeman som i sista hand bär ansvaret för intressebevakningen för alla FOSU-medlemmar.

Alla förtroendemen är ändå FOSU:s förtroendemen oberoende av om de exempelvis representerar Akava-medlemmar inom en viss bransch eller en viss förening.

Att ordna val

Ombudet ordnar förtroendemannaval

Det finns två centrala faser när man startar upp den lokala förtroendemannaverksamheten: att avtala om antalet förtroendemen och förrättandet av förtroendemannavalet.

FOSU eller ombudet som är utsedd av förhandlingsorganisationen förhandlar med ministeriet, ämbetsverket eller inrättningen om antalet huvudförtroendemen och förtroendemen för FOSU. **Förhandlingsresultatet skickas till FOSU för godkännande och undertecknande.**

Ombudets uppgift är att ordna valet vid det egna ämbetsverket, den egna ämbetsverksgruppen eller den egna inrättningen. Vid valet väljs förtroendemen och vice förtroendemen av de FOSU-medlemmar som arbetar vid nämnda arbetsplats, alltså av medlemmarna i FOSU:s medlemsförening.

Ombudet ska vid ordnandet av nya förtroendemannaval följa de anvisningar som ges nedan till FOSU:s huvudförtroendemen/ förtroendemen/ samarbetsgrupper.

Nya val

Nya förtroendemannaval ska förrättas när

- förtroendemannens mandatperiod löper ut
- förtroendemannen byter arbetsplats
- förtroendemannen måste tillsvidare lämna sitt uppdrag på grund av sjukdom eller annan orsak
- förtroendemannens antal ändras

I avtalet finns inga exakta bestämmelser om vem som ska förrätta valet. Med tanke på hur FOSU är organiserad är det varje huvudförtroendemens/ förtroendemens uppgift att ordna nya förtroendemannaval. Förtroendemannen har under sin mandatperiod införskaffat den bästa kunskapen om FOSU:s medlemskår inom det egna verksamhetsområdet och på detta sätt tryggas att alla Akava-medlemmar som man känner till har en möjlighet att delta i valet av den egna förtroendemannen.

Om en FOSU-samarbetsgrupp eller en FOSU-lokalförening är verksam vid ämbetsverket/inrättningen ska den tillsammans med förtroendemannen ordna för-

troendemannavalet i enlighet med dessa anvisningar.

I första hand är det lokala förhållanden som avgör hur förtroendemannen sköter de praktiska arrangemangen när val ska ordnas. Huvudsaken är att huvudförtroendemannen/ förtroendemannen ser till att valet verkligen ordnas. Förtroendemannen kan ta upp frågan om ordnandet av valet vid exempelvis något FOSU-möte. I praktiken är det ändå enklast att sammankalla ett valmöte eller att ordna urneval eller poströstning.

De praktiska arrangemangen kring ett förtroendemannaval varierar beroende på de lokala förhållandena. Faktorer som inverkar är bland annat antalet FOSU-medlemmar och antalet förtroendemen som ska väljas. I det följande presenteras endast anvisningar av allmän natur om arrangemangen med valet. Anordnaren utformar sedan själv den lokala tillämpningen.

1. Förberedelser

Förtroendemannen diskuterar och informerar FOSU-medlemmarna om det stundande förtroendemannavalet. Det finns vanligen medlemmar från flera olika FOSU-medlemsföreningar vid ämbetsverket eller inrättningen. Därför ska man sträva efter att varje medlem är informerad om valet av huvudförtroendeman/ förtroendeman. Man kommer överens med arbetsgivaren om förrättandet av valet.

2. Behörighet för förtroendemannskap

Enligt statens tjänste- och arbetskollektivavtal bör huvudförtroendemannen och förtroendemannen vara

- anställd vid ämbetsverket eller inrättningen
- förtrogen med förhållandena inom sitt verksamhetsområde

Förtroendemannen kan antingen vara i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande. Här bör man dock komma ihåg att i ämbetsverksvisa kollektivavtal avtalas separat om förtroendemen. Förtroendemannen sköter också intressebevakningen för de FOSU-anslutna i arbetsavtalsförhållanden som står utanför kollektivavtalets tillämpningsområde.

Det är en tolkningsfråga när personen som ställer upp i förtroendemannavalet verkligen är insatt i förhållandena vid ämbetsverket eller inrättningen. I praktiken bör personen ha varit anställd vid vederbörande ämbetsverk eller inrättning i minst tre månader innan han/hon kan väljas till förtroendeman.

FOSU förutsätter att en person som valts till förtroendeman är betalande medlem i någon av FOSU:s medlemsföreningar eller dess underföreningar. Man bör alltså kontrollera att kandidaterna i förtroendemannavalet är medlemmar som har betalat sin medlemsavgift. **Valbara och röstberättigade är således endast medlemmarna i FOSU:s medlemsföreningar.**

De FOSU-medlemmar som är utsedda till arbetsgivarens representanter i förhandlingar har rätt att rösta i förtroendemannavalet. Däremot kan de inte väljas till förtroendeman annat än i undantagsfall och om man separat avtalar så. De arbetsgivartjänsteman som avses i tjänstemannaförordningen kan under inga omständigheter vara förtroendeman.

Förtroendemannen kan inte vara gemensam med andra organisationer (JHL, Par-dia). FOSU har alltså en egen huvudförtroendeman/ förtroendeman som väljs bland de kandidater som FOSU-medlemmarna ställt upp.

Det finns inget hinder för att en person som har haft ett förtroendemannauppdrag omväljs till förtroendeman.

3. Förtroendemanna valet

Valet bör ordnas så att varenda sådan medlem i en FOSU-medlemsförening som man känner till har möjlighet att påverka valet av den förtroendeman som ska företräda honom eller henne.

Om förtroendemannens verksamhetsområde är vidsträckt eller omfattar flera arbetsplatser, eller om inte speciella orsaker kräver andra arrangemang, kan valet även ordnas som urneval. Valurnan ställs då på ett övervakat ställe i 1-2 dagar så att de röstberättigade vid tillfälle kan sticka sig in och avge sin röst. Urneval förutsätter emellertid att kandidaterna nomineras på förhand. Det är FOSU som har nomineringsrätt och den som ordnar valet utnyttjar den rätten med stöd av FOSU:s befullmäktigande. FOSU-medlemmarna bör underrättas om kandidatnomineringen.

4. Valmöte

Vid ämbetsverket eller inrättningen hålls ett valmöte för FOSU-medlemmarna där man väljer en huvudförtroendeman/förtroendeman och en vice förtroendeman för FOSU till nämnda ämbetsverk eller inrättning.

Det är ändamålsenligt att sammankalla ett valmöte så att man sätter upp en möteskallelse på anslagstavlan i de olika arbetsplatserna som hör till ämbetsverket eller inrättningen eller lägger ut möteskallelsen i intranätet. Beroende på de lokala förhållandena kan man också sända en personlig möteskallelse och på så sätt säkerställa att informationen når alla röstberättigade. Möteskallelsen ska ges ut i god tid för att så många som möjligt får information om mötet. En kallelsetid på fem dagar kan anses vara tillräcklig. Själva valmötet kan hållas på arbetstid bara tidpunkten väljs så att man inte stör arbetet. En överenskommelse om valet som ordnas på arbetstid ska ingå i förväg med arbetsgivaren.

Valet kan också hållas på någon annan plats än på arbetsplatsen om den organisation som förrättar valet så önskar. Det är alltså möjligt att FOSU-medlemmarna väljer huvudförtroendeman och förtroendeman på ett möte som hålls efter arbetet.

FOSU:s kansli sammankallar ett valmöte bara i de fall då ingen annan av någon anledning kan sammankalla ett möte. Sådana situationer kan uppstå bland annat när en huvudförtroendeman/ förtroendeman avgår eller blir avsatt från sitt förtroendeuppdrag mitt under mandatperioden eller när det har uppstått meningsskiljaktigheter om hur valet ska förrättas. Förutsättningen för ett valmöte är att man informerat om mötet så som lokalt har avtalats senast 7 dagar före mötet och att minst 4 personer är närvarande på mötet.

Fullmakt kan användas på ett valmöte bara i det fall att det särskilt har nämnts i möteskallelsen.

5. Valförrättningen på mötet

Den som har valts till ordförande för valmötet har i uppgift att förrätta val bland de föreslagna kandidaterna. Mötet beslutar om tillvägagångssättet för valet som kan genomföras under ganska fria former.

När mötesfunktionärerna väljs bör även rösträknarna väljas. Ofta väljs protokolljusterarna till rösträknare. Det är dock ändamålsenligt att välja olika personer till protokolljusterare och rösträknare, åtminstone vid valmöten med många deltagare. Om protokolljusterarna fungerar som rösträknare måste mötet avbrytas för rösträkningen.

Om det finns fler föreslagna kandidater än personer som ska väljas (det finns exempelvis tre kandidater och man ska välja en förtroendeman och en vice förtroendeman) måste valet ske som slutna omröstning om en enda person så kräver. Man väljer separat förtroendeman och vice förtroendeman.

Den som får flest röster blir vald till förtroendeman. Om ingen av kandidaterna i valet får över 50 % av de givna rösterna är det ändamålsenligt att förrätta ett nytt val mellan de två kandidater som fick flest röster i den första omgången. På det här sättet säkerställs att en majoritet av FOSU-medlemmarna verkligen stöder huvudförtroendemannen/ förtroendemannen.

Ordföranden bör se till att de valda personerna har gett sitt samtycke till att fungera som förtroendeman och vice förtroendeman. Det är skäl att anteckna samtycket i protokollet. Man går till väga på samma sätt vid urneval.

Det är rätt vanligt att medlemmarna inte röstar på grund av brådska i arbetet eller andra motsvarande orsaker. Därför är det skäl att även överväga poströstning. Vid poströstning i valet bör kandidatnomineringen vara klar på förhand. Röstningskuvert ska gärna användas vid röstningen och dessa öppnas vid valmötet och den givna rösten räknas till de övriga rösterna.

6. Valförfarandet vid små ämbetsverk och inrättningar

Ovan beskrivna tillvägagångssätt gäller ämbetsverk och inrättningar med minst 20-30 Akava-medlemmar.

I små ämbetsverk och inrättningar kan tillvägagångssättet vara enklare. Huvudsaken är att alla har en möjlighet att påverka valet.

Oberoende av valsättet ska man omedelbart meddela FOSU:s kansli om valet av förtroendeman. Det är skäl att också skicka utdrag ur protokollet.

7. Förtroendemannens mandatperiod

Även om förtroendemannavalet inte definierar en viss längd på mandatperioden bör huvudförtroendemannen/ förtroendemannen/ vice förtroendemannen väljas för en viss tid. Man fastställer mandatperioden i samband med valet. Det är ändamålsenligt att välja förtroendeman för 3 år i taget. Förtroendemannens rättigheter och skyldigheter träder i kraft när FOSU har meddelat valresultatet till arbetsgivaren.

8. Meddelande om valresultatet och frågor i anslutning till byte av förtroendeman

Enligt tillämpningsanvisningarna i förtroendemannavtalet åtnjuter förtroendemannen de i avtalet nämnda förmåner och rättigheter efter det att vederbörande ämbetsverk/inrättning skriftligen har meddelats om valet av förtroendeman. **Meddelandet ges alltså av FOSU.** Därför är det oerhört viktigt att den som förrättar valet utan dröjsmål meddelar valresultatet till FOSU:s kansli. Varje nyvald till uppdraget gör en egen förtroendemannaanmälan via FOSU:s hemsida.

FOSU:s kansli för in uppgifterna i förtroendemannaregistret och meddelar därefter ämbetsverket/inrättningen. Huvudförtroendemannen/ förtroendemannen/ vice förtroendemannen får en kopia av den bekräftelse som arbetsgivaren får. Kopian är samtidigt en fullmakt som ger behörighet att fungera som representant för FOSU-medlemmarna och förhandlare på lokalnivån. Kopian bör sparas. Också den organisation som förtroendemannen är medlem i får en kopia.

Följande uppgifter bör finnas i meddelandet till FOSU:

- om det är frågan om huvudförtroendeman/ förtroendeman/ vice förtroendeman
- den valdes namn
- personbeteckning
- uppgiftsbeteckning
- den valdes medlemsorganisation
- adress hem och till arbetsplatsen
- telefonnumror
- e-postadress
- förtroendemannens mandatperiod
- arbetsgivare
- förtroendemannens verksamhetsområde

9. Byte av förtroendeman

FOSU kan besluta att ett nytt huvudförtroendemannaval/ förtroendemannaval ska förrättas om

- över hälften av de Akava-medlemmar som valt förtroendemannen skriftligt yrkar på byte
- om huvudförtroendemannen/ förtroendemannen medvetet har agerat i strid med FOSU:s och Akava-medlemmarnas intressen.

10. Förtroendemannamaterialet som behövs för uppdraget

När förtroendemannen byts ska allt det material som har samlats under förtroendemannaverksamheten överlämnas till den nya förtroendemannen. Den före detta förtroendemannen ska göra sitt bästa för att hjälpa den nyvalda förtroendemannen att så snabbt och bra som möjligt komma in i sina uppgifter.

Enligt förtroendemannaavtalet ska vederbörande ämbetsverk/inrättning se till att förtroendemannen får till sitt förfogande ingångna kollektivavtal, separata protokoll och andra avtal, tillämpningsanvisningar till dessa liksom även särskilda föreskrifter och anvisningar som gäller enskilda ämbetsverk och inrättningar.

Det här betyder att om förtroendemannen inte automatiskt får förtroendemannahandlingar, kan han/hon kräva att få dem avgiftsfritt i enlighet med förtroendemannaavtalet.

11. Förtroendemannens utbildning

Det är FOSU:s uppgift att för de valda huvudförtroendemännen och förtroendemännen ordna sådan grund- och kompletteringsutbildning som behövs för att sköta uppdraget. FOSU eftersträvar att så fort som möjligt inbjuda nya förtroendemän till grundkurs för förtroendemän. På kursen fås sådant material som förtroendemannen behöver i uppdraget. Att delta i förtroendemännens grund- och kompletteringskurser berättigar till avlönad tjänstledighet.

SAMMANFATTNING

- Varje ämbetsverk har ett eget förtroendemannasystem.
- Förtroendemannasystemet bygger på tillhörighet till huvudavtalsorganisation.
- Ett lokalt avtal om förtroendemannasystemet tillställs FOSU:s kansli.
- Huvudförtroendemannen sköter tillsammans med lokalföreningen/ samarbetsgruppen om förtroendemannaavtalet.
- Man informerar om förtroendemannaavtalet minst fem dagar före valet på anslagstavla eller på annat lokalt avtalat sätt.
- Förtroendemannaavtalets resultat ska alltid utan dröjsmål meddelas till FOSU på den för ändamålet avsedda förtroendemannaregisterblanketten.
- Bekräftelsebrevet från FOSU fungerar som fullmakt att fungera som representant för FOSU-medlemmarna. Fullmakten ska sparas.

På frågor angående förtroendemannasystemet svarar

Förhandlingschef Markku Nieminen, avtalsfrågor
Byråsekreterare Riku Holm, registret, bekräftelsebrev,
utbildningsfrågor

minna.salminen@juko.fi
riku.holm@juko.fi